Olmütz felfedezése

Olykor a világ híresebb turisztikai nevezetességeinél kevésbé ismert tájak, városok meglepetéseként ható látnivalókkal, hangulattal fogadják az utazókat. Ilyen gyönyörű szép a cseh időket legszebb történelmi városainak egyike, a magyarok által Olmützként emlegetett Olomouc. Odalátogatva egyike a Hanákok fölfedezésére kalauzolják olvasóinkat.

Turista számára unalmas lehet az egyforma oda-vissza út, ezért kétféle útvonalat javaslunk. Érdemes mindenkinek bejárni Ausztria irányából *Bécs felől Břeclavon* át *Lednicére* érkezhetünk, ahol máris értékes műgyűjteményt tekinthetünk meg a nehai *Liechtenstein* herceggyű birtok romantikus stílusú kastélyban. Az épületegyüttes sorsa szerint eredetileg gótikus várból vált renesánszussá, majd barokk, jelenleg formájában pedig az angol gótika stílusában épített, neoromantikus kastélyba. Sztanitz érdemes megtekinteni a *Židlochovicei* kastély képtárát, a *rajhradi* bences kolostor könyv- és képtárát. A másik útvonal: *Budapest-Pozsony-Brno*. Utóbbi nevezetességei ásztatóban is felfedhonál megérik az ismerkedési időtöltést a városban. Úti célunk megközelítést ismertető részletezzük (Brno) az a város, amelyiben a *Lengyelországba* irányuló forgalom áthalad). *Vyškov* gótikus kastélya egykoron az olomouci püspök szórakoztatott szolgát, honismereti múzeumában népi kerámiák gyűjteménye és magas vonatkozású tárló is található. *Prostějov* ipari központ renesánsz, barokk és empire polgárházai mellett az 1654-ben létesített zsidótemető nyújt látványosságot. A város kastélyának falán ez a felirat áll: „A Hanákok itt lesznek a világ végig." A Hanák-síkságon első cseh – hanák – népcsoport jellegzetes népviseletű, különös tájszólást beszélő tagjai mindig a szorgalmukról voltak híresek. A régi Városházán érdemes felkeresni a helyi múzeum *Tekics*, hanák néprajzi részlegét. A prostějovi katolikus temetőben nyugszik *Jiří Wolker*, a fiatalon elhunyt cseh költő, akinek versei *József Attila* fordította magyar nyelvre.

Olmütz (cseh:ül Olomouc, archaikus magyar nevén *Alamóc*, lengyelül *Olomuniec*, latinul *Eburum* vagy *Olomucium*) a Cseh Köztársaságban Észak-Morvaországban jellegzetes, történelmi városa. Földrajzi elhelyezkedése szerint a Felsőmorvadombságon fekszik, a termékeny Hanák régióban. A több mint százezer lakosú város legalacsonyabb pontja a település déli részén folyó *Morva*. A város történelmi szerepének jelentőségén túl Morvaország szellemiéletének központja, amint a *František Palacký*-ről elnevezett egyetem és az olomouci érseksége jelenlét bizonyítja. A II. világháború végig német város volt. Ekkor a németeket

a városból és az egész országból kitelepítették, ám a város német jellegére következtethetünk példaul egykori polgármestereinek nevéből is.

Olmütz történelmi magja a XI. században kezdett kialakulni, mai formáját a XIV. században nyerte el. Jellemzői a kellemes hangulatú terek. A főtéren álló, gótikus-renesánsz városháza tornyának oldalán – minden délben – hanák népdalok hangzatásával jelzi az időt a XV. században létesített, helyi Orloj (óra), amelynek lerengtjén különböző figurák járnak körbe. Ugyanesak e téren az *UNESCO* védelme alatt áll a Szentháromság-oszlop, kedves szinűről a *Herkules és Cuesser* díszkút, amit a város más terein is találunk (*Jupiter-kút, Neptun-kút*). Jellegzetes műemlék az érseki szérkesegyház, a Szent Vencel-katedrális, ahol 1469-ben a cseh és morva nemesség egy része cseh királyfi kiáltotta ki *Mátyás* királyt. A székesegyházban nyugszik III. Vencel cseh és magyar király, akit 1306-ban gyilkoltak meg (E gyilkosság következtében halt ki *Árpád*-házunk cseh megfelelője, a *Přemysl*-ház.)

Ide illesztésben következzen egy kis történelmi kitérő. Olmütz területe már az őskorban lakott hely volt. A *Vináriusok és Péterské náměstí* tájékán i.e. 4000-ből, a korai kőkorszakból számazó leletek kerültek elő. I. e. 1700-ban, a kelet és középső bronzkorban a halstatti kultúra virágzott itt. Ujabban tártak fel egy római tábort a város területén a II. századból. A szlávok a VI. században érkeztek erre a területre. A VIII. században Olmütz *Pocel* városrészében már erődítmény állt. A Nagymorva Birodalom bukása után egy rövid időszakban – 907-ben – a morva tartomány fejedelemség (*udělný knížectví*), melynek központja Olmütz lett. 1253-ban vált a magdeburg jog szerint irányított királyi várossá. A város kiterjedt kereskedelmet folytatott Borosolával, Krakkóval, Prágával és Bécsel, ami gyors fellendülést segítette elő. Jobb márki privilégiuma 1352-ben Olmützöt Morvaország fővárosának nevezi. Az 14 19 és 1436 között tartó *huszita* háborúk alatt a város *Luxemburgi Zsigmondot* támogatta. Mátyás király 1469-ben foglalta el egész Morvaországot, *Sziléziát* és *Luzsicát*. A huszitaellenes, morva és cseh katolikus nemesek cseh királlyá választották a magyar uralkodót. Mátyás király és *II. Jagellő Ulászló* 1479-ben jobb egyességet, mint az Mátyás uralkodik a tartományokban. Ulászló

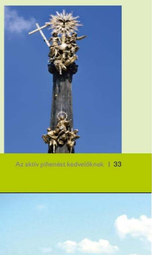

Az alsóbb pihenőt kedvelőknek | 33

ló pedig Csehországban. Az egyezség egykori helyszíne ma a Rádió épülete. A kapuja mellett falon látható, három darab, kőbetűzsegrott cimer emlékeztet a történelmi eseményre.

Az első pajzsgyárat 1505-ben alapították a városban. A fejlődés további jelei: a halászok céhének megalakítása, a jezsuita akadémia létesítése, s a későbbiekben Perese császárról elnevezett egyetem megalapítása. Utóbbit 1860-ban megszüntették, majd 1946-ban újraalapították Palacký Egyetem néven. Ez az egyetem Csehország második legrégibb egyeteme. A harminceves háború idején (1642-ről 1650-ig) svéd uralom alá került, *Lennart Torstenson* svéd generális foglalta el a várost, amelynek lakossága közel felére csökkent ez idő alatt. A svédek két évvel a vesztfáliai béke után, 1650-ben távoztak a városból. 1655-ben *III. Fer-dinánd* erődvárossá nevezte ki. Az 1742. június 11-én aláírt boroszlói béke (*Wrocław, Breslau*) értelmében Olmütz határerőd lett. Szilézia ekkor oszlott két részre: az északi *Poroszországé* (ma Lengyelország), a déli kisebb rész Ausztriáé. Ugyanebben az évben *Mária Terézia* átépíttette az erődöt. A poroszok aztán ismét megostromolták a várost, ám az újonnan elkészült erődöt képtelenek voltak bevenni. Mária Terézia 1762-ben Morvaország fővárosának az erődöttet meg Olmützöt. A Brünn és Olmütz közötti, évszázadokon át tartó versengés Morvaország fővárosának cimért 1782-ben dőlt el végleg, *II. József* bíráinyban, illetve az elsőséget. Pferov és Olmütz között 1841-ben, Olmützről Prágáig pedig 1842 és 1845 között épült vasútvonal. 1848 október 14-én ideigelenesen Olmützre tekepil a császári udvartartás, december 2-án az olmützi érseki palotában kiáltják császárrá Perene Józsefet. Nagyainkban mar nem létező erődöjben sok magyar szabadságharcos raboskodott. 1939 március 15-én foglaltak el a várost a német csapatok, akiket 1945-ben ürtek ki. A helyi németséget a Beneš-dekrétumok értelmében erőszakosan kitelepítették. 1971-ben Olmütz belvárosa kulturális védettséget kapott. II. *János Pál* pápa átjártakor. 1995-ben avatta szentté *Sarkander János*t.

Fontos tudományos eredmény: *Eduard Konrad Zirm* professzor itt hajtotta végre a világon az első szemszaruhártya átültetést a múlt század elején. A város kulturális életében kimagasló a Morva – régebben *Olátfch Stibor* – Szinháza (*Moravské divadlo*), a *Zeneszinház* (*Divadlo hudby*), a *Morva Filharmónia* (*Moravská filharmonie*) működése, továbbá dokumentumfilm- és vizafőszemináriat is rendeznek. A *Honismereti Múzeum* (*Vlastivědné muzeum*), a mintegy hatvanezer darabos gyűjteménnyel rendelkező *Modern Művészetek Múzeuma* (*Muzeum moderního umění*) és az *Egyházmegyei Múzeum* (*Arcidiecézni muzeum*) is várja a látogatókat.

Városnéző sétánkat tovább folytatva érintjük a régi gegőszerátrat, majd ezután forduljunk, s a két különböző esonkatornyával figyelmünket felkeltő *Szent Móric-templomhoz* fordulunk. Európa-hírű orgonája több mamulós játékasztalokkal működik, regisztereivel 48 ezer quadrillónyi hangszín-variációt kínál megszólaltatva. A *kárrásszák* egykori kolostora ma Honismereti Múzeum, kitűnő néprajzi részleggel, figyelemre méltó egyiptomi anyaggal és éremgyűjteménnyel fogadja látogatóit. A Káptalan palotájában (Kapt-

tulni délkánnyi) lakott s ott komponálta *VI. F-dúr szimfóniáját* a mindössze tizenegy éves *Wolfgang Amadeus Mozart 1767*-ben. Az évenkéi palota ipari művészeti gyűjteménye szintén emlékezetes látnivaló, 1848-ban ebben az épületben értek a Bécsből menekült Habsburgok, köztük Perese császár is. A néhai *Hanenschild-palota* gyönyörű sarokerkélye és domborműves kapuzata látható őrzi az évek szemszaraz kivtelét, ma étternek üzemelnek benne.

Az alamóci állatkert remek élménytartogat, akárcsak az Olmützről ezaskra, mintegy 15 kilométerre található *Šternberk* vára, melynek egykori ura annak idején még a portyázó tatárokkal harcolt. A várpalotában működő órameúzeum kincsei több ezer esztendős, eredeti, aranyból készített időmérő szerkezetek, mint egypontnyi olajóra, ógörög óbeszatóra, különféle éronometérek. A helyi dragonyosok bemutatóját mégtán órzik ebben a pártatlan gyűjteményben.

Csehorszag gótikus kastélyokban különösen gazdag, valamennyi Olmütz közelét-távolabbit e cikk keretében fel sem lehetne sorolni, de hiszen úgyis választ magának valamennyi utazó az itt közben felkelhetőek közül néhány elérhetőt. Nyugodt lélekkel ajánlható szinte mindegyik. Ezt általunk valaszott úti cél az Olmütz környékére is kivánesi „kalandozóknak". A Pozsony irányá-

Fontosabb telefonszámok:
Az Európában elterjedt általános segélyhívószám: 112 – mentő, rendőség, tűzoltóság segítsége kérhető.
Az ugamasnak háromjegyű, szintén díjtalanul hívható segélykérő telefonszámok:
150 – tűzoltóság
155 – orvosi elsősegély
158 – rendőség
156 – városi rendőség

Magyarorszag Nagykövetsége Csehországban:
Pod Hradbami 17 Praha 6, 160 00
Tel: (+420) 233 324 454; (+420) 220 317 200 Fax: (+420) 233 322 104
E-mail: huembpr@volcz Web: www.mfa.gov.hu/emb/prague
Hivatalos órák: 08:00 – 16:30 (hétfő-csütörtök) 08:00-14:00 (péntek)
További információ magaszol: http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/CZ.hu

Fotók: CzechTourism.com